

Med passionen som ledstjärna

Text: Birgitta Wennerström

Foto: Esha Chiocchio

För tio år sedan mötte Elisabeth Belgrano sin tvillingsjäl, den franska sångerskan Anne Chabanceau de La Barre, som i mitten av 1600-talet inbjöds till Sverige för att förgylla musiklivet vid Drottning Christinas hov. Mötet ägde rum på ett bibliotek i Stockholm och ledde vidare till studier på franska bibliotek och museer. Intresset för denna sångerska och musiken hon framförde har resulterat i flera projekt och leder hela tiden vidare in på nya vägar...

Elisabeth Belgrano visar sig vara ganska svår att få tag i. Enligt en intervju i *Early Music America* med titeln *Elisabeth Belgrano and the Language of Passion* är hon verksam i New Mexico. När jag via hennes hemsida får mejlkontakt med henne visar det sig att vistelsen i USA berodde på den forskande maken och att perioden i New Mexico nu är avslutad. Just nu befinner de sig i Sverige, i hemstaden Göteborg, men de är på väg till Seattle, där hennes man ska tillträda en ny post.

Vi träffas strax före jul i ett vintermörkt Stockholm. Elisabeth kommer direkt från Riksarkivet, där hon har läst brev skrivna av Aurora von Köningsmarck, hennes senaste forskningsobjekt. Hennes ansikte lyser när hon talar om sin forskning, om känslan när hon läser de gamla breven och texterna och lever sig in i hur människor tänkte på den här tiden.

Elisabeth har alltid vetat att hon skulle sjunga, men hon var efter musikinlinjen på gymnasiet i Göteborg inte riktigt klar över hur hon skulle gå vidare.

Hur kom du in på barockmusiken?

– Det var under mitt år i Gent som jag upptäckte framför allt den franska barockmusiken. Jag hade varit med i Världsungdomskören i fyra år och en väninna tyckte att jag skulle pröva på att studera vid konservatoriet i Gent. Där träffade jag bland andra gambisten Philippe Pierlot, och genom honom Jill Feldman och Agnès Mellon. Jag minns att det var med Agnès jag första gången sjöng fransk barockmusik, vi sjöng musik av Lambert och jag blev alldeles begeistrad. Det här var redan 1992.

Under alla år tog Elisabeth privatlektioner, bland annat för Jill Feldman och Jessica Cash. År 1996 kom hon in på individuella mu-

sikerlinjen på Musikhögskolan i Göteborg, med barocksång som specialitet. Hon hade stor frihet att själv styra sin utbildning.

– En dag satt jag och läste svensk musikhistoria på Kungliga Biblioteket i Stockholm och hittade namnet Anne Chabanceau de la Barre och blev oerhört intresserad. Det stod att hon hade sjungit vid Drottning Christinas hov. Vem var hon? Jag blev helt fascinerad.

– På något sätt kändes det som om det var ödet som förde mig i kontakt med henne, som om jag hade mött min tvillingsjäl. Jag tror inte att jag hade orkat fortsätta om jag inte hade fått den inspiration hon gav mig. Det här låter konstigt, men så var det. Och nu har jag hållit på med henne i åtta år!

Studier i Paris

Elisabeth ansökte via Svenska Institutet om att få komma till Paris och bo en månad på Centre Culturel Suédois medan hon forskade vidare om de La Barre. Även påföljande år blev den en Parisvistelse, och Elisabeth satt på bibliotek och i arkiv och läste allt hon kom över om musiklivet under den här perioden, i synnerhet allt som rörde Anne de La Barre. Hon hittade en mängd artiklar publicerade i facktidskriften *Revue de musicologie*, och brev som skrevs till privatpersoner men som på den här tiden cirkulerade runt i Europas fina salonger och lästes av ”alla”. Hela tiden hittade hon nya ledtråder, ett fynd ledde vidare till nästa.

I ett arkiv hittade hon en Paris-karta från 1650 och med den i handen gick hon runt i staden och såg efter vad som fanns kvar och kände in sig i de miljöer där Anne de la Barre hade vistats. Kyrkan L’Eglise aux Feuillants, som låg alldeles intill Louvren, finns inte kvar idag. Där sjöng i april 1656 Anne Chabanceau de la Barre tillsammans med två andra sopraner Michel Lamberts

Några exempel på passionernas uttryck, så som de tecknades av Charles Le Brun. Nedan från vänster *Le Ravissement* (hänförelsen), *La Colère* (ilskan) och *Le Mépris* (föraktet). Till höger *La Compassion* (medlidandet), *L'Abattement* (nedslagenheten) och *La Frayeur* (rädslan). Ur "Conférence sur l'expression générale et particulière. Enrichie de figures gravées par B. Picart sur les dessins de Monsieur le Brun", Paris 1698. Kungliga biblioteket, Stockholm.

Till vänster Elisabeth Belgrano inspirerad av Charles Le Bruns bilder.
Foto: Esha Chiocchio.

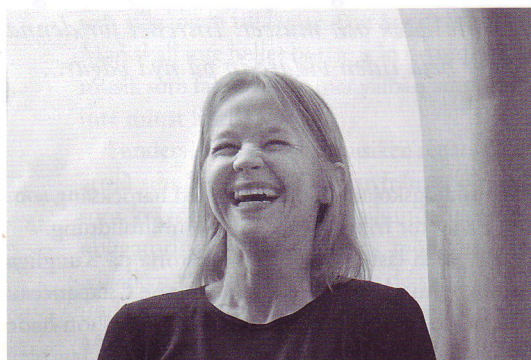
Leçons de ténèbres, ett relativt bortglömt verk.

– *Leçons de ténèbres* är komponerat för soloröst och basso continuo, men det är tänkt för tre sopraner, tre olika röster som sjunger de olika satserna. Det framgår av bland annat krönikören Jean Lorets brev, där han berättar vilken sångerska som sjöng vilken *Leçon*.

Elisabeth hoppas kunna få göra det här verket någon gång framöver, och det förefaller inte omöjligt – hon verkar vara bra på att få saker att hända, även om hon tar upp svårigheterna med att finansiera sina projekt.

– Det är väldigt svårt när man är frilansande musiker och försöker forska på egen hand och bekosta allting själv. Det är näst intill omöjligt. Jag har sökt doktorandtjänst vid två tillfällen och jag har sökt stipendier. Men det är heller inte bra att hamna i ett fack som forskare, för då tycker en del att man är mer forskare än sångare och vet inte riktigt var de ska placera en.

Studierna kring Anne de La Barre har nu resulterat i en skiva, *Éclatante amarante*, med underrubriken *A portrait of the French singer Anne Chabanceau de La Barre (1628–1688)*. (Se recension sid 39.)

Ständigt nya uppslag

Via skivprojektet och studierna kring Anne de La Barre kom Elisabeth i kontakt med musikvetaren Catherine Gordon Seifert, professor vid Providence College på Rhode Island.

– Vi fann varandra direkt! Hon skickade mig sin avhandling, som handlade om Michel Lambert och Bénigne de Bacilly, om passioner och om *Airs*

sérieux, det som också brukar kallas *Airs de cour*.

– Det här med uttrycket, passionen, är ju centralt i 1600-talsmusiken. Det är så mycket som döljer sig i musiken – i varje ornament kan du se vilken passion som ska användas. Filosofen René Descartes skrev om passionerna, Charles Le Brun tecknade deras uttryck. Allting har sin grund i retoriken och det här sättet att tänka fanns i alla konstformer – filosofi, måleri, musik...

Elisabeth beslöt sig tillsammans med Catherine Gordon Seifert för att skicka in ett förslag på en *lecture-recital*, alltså ett föredrag med musikinslag, till en konferens som skulle arrangeras av Society for Seventeenth Century Music i Chicago våren 2005.

– Vårt förslag antogs. Catherine presenterade alla passionerna och jag stod för musikexemplen. Det var jätteroligt, jag gjorde små "klipp" med suckar, tårar, glädje och fick verkligen ta ut svängarna. Senare blev vi inbjudna att göra samma sak på en sommarakademi i Boston, där Stephen Stubbs skulle vara med och undervisa. Jag hade träffat honom tidigare, så jag skrev till honom och frågade om han hade lust att hjälpa till och spela till mina musikillustrationer. Det gjorde han och efter det bestämde vi oss för att söka *The Noah Greenberg Award for outstanding contributions to historical performing practices* – och fick det! Det är så skoj, därför att de flesta av de här priserna är uteslutande inriktade på forskning, men *The Noah Greenberg Award* är en bredare utmärkelse.

Fler passioner

Och nu är ett nytt projekt på gång tillsammans med Catherine Gordon Seifert och Stephen Stubbs, den här gången med musiksribenten och kompositören Bénigne de Bacilly i centrum. Bacilly är kanske mest känd för sin bok *Remarques curieuses sur l'art de bien chanter*, där han talar om hur man bör sjunga på rätt sätt, men han komponerade alltså också en hel del.

– Han skrev en mängd sånger, bland annat några *Airs spirituels* som är oerhört vackra och som är ovanliga på det sättet att de har vokalt preludium. Han gav också ut två eller tre samlingar *Airs*

sérieux. Det finns mängder med material – mycket av det aldrig tidigare inspelat – så vi vet ännu inte om projektet kommer att resultera i en eller två skivor.

Passionerna och retoriken

Catherine Gordon Seifert skriver också på en bok om *The Language of Love in French Seventeenth Century Air* och eftersom det språket handlar mycket om gestik diskuterar gruppen nu om de eventuellt också ska göra något sceniskt av detta material.

Ju längre vi pratar, ju fler projekt-idéer bubblar fram ur Elisabeth Belgrano. Källan verkar outsinlig, energin obändig.

– Jag skulle vilja göra en film om passioner med utgångspunkt i Anne de La Barres resa till Drottning Christina. Och jag skulle vilja göra om Annes resa från Paris via Haag till Uppsala och sedan tillbaka till Paris via Kassel och ge konserter i alla städerna...

Kvinnor som kulturbärare

Elisabeth kommer sedan in på salongerna, de salonger som hölls av förnäma kvinnor och där kulturlivet blomstrade. På 1680-talet höll Ulrika Eleonoras hovdamer salonger i Medevi och Stockholm och skrev musik och poesi. De stod bland annat bakom den första uppsättningen av en Racine-pjäsa i Sverige. Om dessa salonger och om dessa kvinnor, som kallade sig amazoner, kan man läsa i bland annat Aurora von Königsmarcks efterlämnade korrespondens. Elisabeth berättar att hon precis har fått tag i Birger Mörnars bok om Aurora von Königsmarcks liv.

– I inledningen skriver Mörner att det finns väldigt mycket material i Mauritzbergs arkiv och att han inte har fått plats med allt i sin bok. Så det finns massor att gräva i. Det här blir nästa djupdykning!

Mer info om Elisabeth Belgrano finns på hennes hemsida www.elibelgrano.org